

Αριθμ. Πρωτ. ΕΡΩΤΗΣΕΩΝ: 2202
Ημερομ. Κατάθεσης: 13/2/2023

ΒΟΥΛΗ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ
ΠΑΣΟΚ - ΚΙΝΗΜΑ ΑΛΛΑΓΗΣ

Αθήνα, 13 Φεβρουαρίου 2023

Ε Ρ Ω Τ Η Σ Η

Προς τους Υπουργούς

Μετανάστευσης και Ασύλου, Εργασίας και Κοινωνικών Υποθέσεων

Θέμα: *«Πλημμελής μεταφορά στην εσωτερική έννομη τάξη Ευρωπαϊκών Οδηγιών σχετικά με την ίση μεταχείριση δικαιούχων διεθνούς προστασίας και την κράτηση των αιτούντων άσυλο »*

Κύριοι Υπουργοί,

Από πρόσφατο δημοσίευμα ενημερωθήκαμε ότι στις 26 Ιανουαρίου, η Επίτροπος Εσωτερικών Υποθέσεων της Ε.Ε. Ιλβα Γιόχανσον απηύθυνε δύο προειδοποιητικές επιστολές στην ελληνική κυβέρνηση. Συγκεκριμένα:

α. Στην πρώτη επιστολή ζητείται από την κυβέρνηση να εφαρμόσει, υπέρ των δικαιούχων διεθνούς προστασίας στην Ελλάδα, την ίδια κοινωνική πολιτική που προβλέπεται για τους Έλληνες. Η Επιτροπή διατυπώνει

«ανησυχίες που εγείρουν πιθανές παραβάσεις από μέρους της Ελλάδας του άρθρου 29 παρ. 1 της οδηγίας 2011/95/ΕΕ [...]».

Όπως αναφέρεται στην εν λόγω επιστολή, αν και ο ελληνικός νόμος, σε συμφωνία με την ευρωπαϊκή οδηγία 2011/95/ΕΕ, ορίζει ότι *«οι δικαιούχοι διεθνούς προστασίας απολαμβάνουν τα ίδια δικαιώματα με τους Έλληνες πολίτες και λαμβάνουν την αναγκαία κοινωνική αρωγή υπό τους όρους που ισχύουν για τους Έλληνες πολίτες»*, εν τούτοις ανεπίτρεπτες διακρίσεις εισάγονται μέσω των κριτηρίων επιλεξιμότητας για τα επιδόματα στέγασης, παιδιού, γέννησης, κοινωνικής αλληλεγγύης και στεγαστικής συνδρομής ανασφάλιστων υπερηλίκων.

Σε αρκετά από τα εν λόγω επιδόματα η Επιτροπή αναγνωρίζει ότι ο νόμος θέτει την ίδια προϋπόθεση για μόνιμη και νόμιμη διαμονή στην Ελλάδα για ορισμένο αριθμό ετών τόσο στους Έλληνες υπηκόους όσο και στους δικαιούχους διεθνούς προστασίας, ωστόσο στην πράξη οι ίδιες αυτές προϋποθέσεις αποτελούν επί της ουσίας έμμεση διάκριση κατά των αναγνωρισμένων προσφύγων.

Και τούτο διότι, όπως επισημαίνει η Επιτροπή, *«οι Έλληνες υπήκοοι είναι πιθανότερο να έχουν διαμείνει ήδη στην Ελλάδα [...] κατά τη χρονική στιγμή που επιθυμούν να λάβουν το επίδομα και, ως εκ τούτου, είναι πιθανότερο να έχουν τη δυνατότητα να υποβάλουν αίτηση για το επίδομα στέγασης μόλις το χρειαστούν. [...] Ως εκ τούτου, το κριτήριο της διαμονής [...] ενδέχεται να αποβεί κυρίως εις βάρος των δικαιούχων διεθνούς προστασίας, καθώς είναι λιγότερο πιθανό (αυτοί σε σχέση με τους υπήκοους) να πληρούν την εν λόγω απαίτηση»*.

β. Στη δεύτερη επιστολή τίθεται το ζήτημα της δυνατότητας των διοικητών των Κέντρων Υποδοχής και Ταυτοποίησης και των Κλειστών Ελεγχόμενων Δομών να αποφασίζουν τον περιορισμό της ελευθερίας των αιτούντων άσυλο μέσα στη δομή για πέντε ημέρες με δυνατότητα παράτασης μέχρι 25 ημέρες, σύμφωνα με το άρθρο 40 του ν. 4939/2022.

Επισημαίνουμε ότι αυτή η πρόβλεψη υπήρχε και στο άρθρο 39 του νόμου 4636/2019 κατά το στάδιο της «υπαγωγής» στις διαδικασίες υποδοχής και ταυτοποίησης.

Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή αναφέρει το αυτονόητο, ότι δηλαδή *«Η κράτηση θα πρέπει πάντα να χρησιμοποιείται ως μέτρο έσχατης ανάγκης, όπως έχει επίσης επιβεβαιωθεί επανειλημμένα από το Δικαστήριο της Ε.Ε. [...] Συναφώς, τα άρθρα 8 και 9 της Οδηγίας, σε συνδυασμό με τις αιτιολογικές σκέψεις 15 και 20 της εν λόγω Οδηγίας, περιορίζουν σημαντικά την εξουσία των κρατών-μελών να θέτουν υπό κράτηση ένα πρόσωπο»*. Επιπροσθέτως, σημειώνει ότι *«...Η κράτηση αιτούντων θα πρέπει να είναι δυνατή μόνο σε σαφώς καθορισμένες, εξαιρετικές περιστάσεις οι οποίες προβλέπονται στην παρούσα Οδηγία και να διέπεται από την αρχή της αναγκαιότητας και της αναλογικότητας όσον αφορά τόσο τον τρόπο όσο και τον σκοπό της εν λόγω κράτησης»*.

Τέλος, στην σχετική επιστολή επισημαίνεται ότι ο νόμος 4939/2022 μεταφέρει πλημμελώς την ευρωπαϊκή Οδηγία και σε σχέση με την κράτηση ασυνόδευτων ανηλίκων και ευάλωτων ομάδων.

Επ' αυτών θέτουμε υπ' όψιν σας τα ακόλουθα :

1^{ον} Έχουμε κατ' επανάληψη επισημάνει ότι ο μεγάλος στόχος είναι η ένταξη των πληθυσμιακών ομάδων που δεν θα επιστραφούν και κυρίως των δικαιούχων διεθνούς προστασίας.

Η Εθνική Στρατηγική για την κοινωνική ένταξη αιτούντων άσυλο και δικαιούχων διεθνούς προστασίας που παρουσίασε το υπουργείο Μετανάστευσης και Ασύλου περιλαμβάνει τη βασική παραδοχή ότι έχει μετατοπιστεί το «*κέντρο βάρους του μεταναστευτικού ζητήματος στην διαδικασία της Ένταξης των αναγνωρισμένων προσφύγων*», παραδοχή που αποκαλύπτει το ισχυρό προσφυγικό προφίλ των ανθρώπων που εισέρχονται στην Ελλάδα.

Η Εθνική Στρατηγική, παρότι εισάγει ενδιαφέρουσες έννοιες όπως για παράδειγμα η κοινωνική κατοικία, στερείται βασικών στοιχείων ενός στρατηγικού σχεδιασμού και συχνά αποτελεί απλή επανάληψη σημείων του σχεδίου δράσης της Ευρωπαϊκή Επιτροπής.

Για τους αναγνωρισμένους πρόσφυγες γίνεται γενικόλογη αναφορά σε παροχή κινήτρων, ώστε η κατανομή των προσφύγων μετά την έξοδό τους από το σύστημα υποδοχής να είναι ανάλογη με το μέγεθος του πληθυσμού των αγροτικών και αστικών περιοχών, στις οποίες θα διαμένουν και αναφορά σε χαρτογράφηση κατοικημένων αγροτικών περιοχών που βαθμιαία εγκαταλείπονται, ώστε να επανακατοικηθούν.

Εν τέλει όχι μόνο πρόκειται για μία απλή καταγραφή επιδιώξεων και δράσεων αλλά σήμερα αμφισβητείται έντονα και το ελάχιστο, δηλαδή η ίση με τους Έλληνες πολίτες μεταχείριση των δικαιούχων διεθνούς προστασίας στο πεδίο της κοινωνικής πρόνοιας.

Ειδικά στην περίπτωση του επιδόματος γέννησης, επισημαίνουμε - και δεν είναι η πρώτη φορά - πως είναι απολύτως ορατός ο κίνδυνος της άμεσης διάκρισης, αφού στις κατηγορίες δικαιούχων που αναφέρονται στο άρθρο 7 του νόμου 4659/2020 δεν υπάρχει ρητή αναφορά στην κατηγορία των δικαιούχων διεθνούς προστασίας, ενώ για την κατηγορία «πολίτη τρίτης χώρας» τίθεται η προϋπόθεση προηγούμενης νόμιμης διαμονής τα τελευταία δώδεκα (12) έτη πριν από το έτος γέννησης του παιδιού.

Μάλιστα, κατά τη συζήτηση του εν λόγω νομοσχεδίου τόσο στην αρμόδια επιτροπή όσο και στην Ολομέλεια της Βουλής, η κοινοβουλευτική μας ομάδα είχε επισημάνει ότι η θέσπιση της δωδεκαετούς διαμονής για τους πολίτες τρίτων χωρών ήταν μια αυθαίρετη επιλογή - αφού ο νομοθέτης προέβη σε μια υποκειμενική εκτίμηση για τα έτη που τεκμηριώνουν πρόθεση μόνιμης διαμονής - η οποία μάλιστα αντέβαινε στη νομοθεσία της Ευρωπαϊκής Ένωσης που είχε ήδη ενσωματωθεί στο εθνικό δίκαιο περί ίσης μεταχείρισης διάφορων κατηγοριών μεταναστών που ζουν στην ΕΕ. Για τον

λόγο αυτό, είχαμε προτείνει σχετική τροποποιητική διάταξη με την υπ' αριθμ. 144/9/24-1-2020 βουλευτική τροπολογία, η οποία δυστυχώς απορρίφθηκε από την Κυβέρνηση.

Όσον αφορά τη στέγαση των αναγνωρισμένων προσφύγων βλέπουμε σε σημερινό δημοσίευμα ότι μετά την κατάργηση του προγράμματος ESTIA, το πρόγραμμα ΗΛΙΟΣ βρίσκεται σε μια χρηματοδοτική επισφάλεια, γεγονός αναμενόμενο όσο δεν δημιουργείται ένα μοντέλο μόνιμης στήριξης, υποδοχής και στέγασης.

Είναι επίσης γνωστό ότι διαπιστώθηκε πως δεκάδες χιλιάδες αναγνωρισμένοι, στην Ελλάδα, πρόσφυγες αναζητούσαν τα προηγούμενα χρόνια και συνεχίζουν να αναζητούν, για δεύτερη φορά, άσυλο σε άλλο ευρωπαϊκό κράτος παρότι κάτι τέτοιο δεν επιτρέπεται. Τη λύση για αυτούς την έδωσαν τα αντίστοιχα δικαστήρια όπου, σύμφωνα με δημοσιεύματα, αναγνωρίστηκε στους πρόσφυγες το δικαίωμα να εξεταστεί το αίτημά τους στο δεύτερο κράτος, λόγω έλλειψης κοινωνικής υποστήριξης από το πρώτο κράτος ασύλου (δηλαδή την Ελλάδα) κατά παράβαση της αρχής της ίσης μεταχείρισης.

Την ίδια στιγμή είναι επίσης γνωστό ότι μέρος της κοινωνικής πολιτικής στη χώρα ασκείται με ευρωπαϊκά χρήματα και ίσως υπάρξουν κυρώσεις σε βάρος της χώρας κάποιες εάν τυχόν οι προϋποθέσεις των παροχών δεν συνάδουν με την ευρωπαϊκή νομοθεσία.

2^ο Κατά την ψήφιση του νόμου 4636/2019 είχαμε διατυπώσει σοβαρές επιφυλάξεις επί συγκεκριμένων άρθρων και είχαμε ασκήσει έντονη κριτική σε επιμέρους ζητήματα με έμφαση στα προβλήματα της κράτησης και του εν γένει περιορισμού της ελευθερίας των αιτούντων άσυλο.

Έκτοτε και μέχρι σήμερα έχουν επέλθει πάνω από 100 μεταβολές σε έξι νομοθετήματα, με κάποια εκ των άρθρων του ν. 4636/2019 να έχουν υποστεί εκτεταμένες και αλληπάλληλες τροποποιήσεις. Εν τέλει τον Ιούνιο του 2022 ψηφίστηκε ο Κώδικας Νομοθεσίας για την υποδοχή, τη διεθνή προστασία πολιτών τρίτων χωρών και ανιθαγενών και την προσωρινή προστασία σε περίπτωση μαζικής εισροής εκτοπισθέντων αλλοδαπών (ν. 4939/2022), στον οποίο συγκεντρώνονται εν πολλοίς οι νομοθετικές πρωτοβουλίες της Κυβέρνησης.

Το μεγαλύτερο μέρος των ως άνω τροποποιήσεων και νομοθετημάτων το έχουμε καταψηφίσει καθώς σηματοδότησαν και εν τέλει εδραίωσαν μια αδιέξοδη πολιτική στο προσφυγικό και μεταναστευτικό ζήτημα. Το αδιέξοδο, υπό το φως των μειωμένων ροών αλλά και των μειωμένων αναγκαστικών επιστροφών, εντοπίζεται κυρίως στα μεγάλα και πολυδάπανα κέντρα ελεγχόμενης διαμονής, στον εγκλωβισμό των αλλοδαπών μέσα σε αυτά τα κέντρα, στην αδιέξοδη απονομιμοποίησή τους, στην αποτυχία δημιουργίας ενός υποχρεωτικού ευρωπαϊκού μηχανισμού μετεγκατάστασης και επιστροφών, στον αμφισβητούμενο έλεγχο στα σύνορα και στο ανησυχητικό έλλειμμα ενταξιακών πολιτικών.

Είναι πλέον σαφές ότι στόχος της Κυβέρνησης είναι η οργάνωση του συστήματος υποδοχής των μικτών ροών, η οποία μας βρίσκει μεν καταρχήν σύμφωνους, περιορίζεται όμως στις δαιδαλώδεις δομές στα νησιά (Σάμος, Κως, Λέρος, Λέσβος, Χίος) και τον Έβρο.

Έχουμε επανειλημμένα επισημάνει ότι ο εγκλωβισμός σε κέντρα ελεγχόμενης διαμονής αλλά και η συστηματική κράτηση την οποία επιδιώκει να εφαρμόσει η κυβέρνηση εγείρουν ζητήματα νομιμότητας· δεν είναι αποτελεσματικά, μακροπρόθεσμα και βιώσιμα μέτρα διαχείρισης του ζητήματος, δεν λαμβάνουν υπόψη τις πάγιες υποκειμενικές (διαθέσεις Τουρκίας, στάση ΕΕ) και αντικειμενικές νέες προκλήσεις (συνέπειες κορωνοϊού, οικονομική ύφεση, ένοπλες συρράξεις, κλιματική αλλαγή, φυσικές καταστροφές).

Η εφαρμογή της έννοιας της «ασφαλούς τρίτης χώρας» αυτή τη στιγμή αμφισβητείται έντονα. Η Ολομέλεια του Συμβουλίου της Επικρατείας, σε πολύ πρόσφατη απόφασή της (ΣΤΕ Ολομ. 177/2023), απευθύνει προδικαστικά ερωτήματα στο Δικαστήριο της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΔΕΕ) σχετικά με τον εθνικό κατάλογο (ΚΥΑ 458568/15-12-2021 ΦΕΚ Β' 2425/17-12-2021), στον οποίο περιλαμβάνεται η Τουρκία ως ασφαλής τρίτη χώρα, για αιτούντες άσυλο των οποίων οι αιτήσεις απορρίπτονται ως απαράδεκτες.

Συγκεκριμένα το ΣΤΕ υπέβαλε στο ΔΕΕ ερωτήματα σχετικά με την επιρροή που ασκεί στη νομιμότητα του εθνικού καταλόγου το γεγονός ότι, επί μεγάλο χρονικό διάστημα (άνω των 20 μηνών), η Τουρκία αρνείται την επανεισδοχή των αιτούντων διεθνή προστασία, ενώ ταυτόχρονα δεν προκύπτει εάν διερευνήθηκε το ενδεχόμενο μεταβολής της στάσης της Τουρκίας στο προσεχές μέλλον.

Όσα προαναφέρθηκαν είναι οι βασικοί λόγοι που το Κίνημα Αλλαγής επιμένει στην ευρωπαϊκή λύση, στην ίση κατανομή των ευθυνών και στον αναγκαστικό μηχανισμό μετεγκατάστασης των νεοεισερχομένων, των παράτυπων μεταναστών προς απέλαση αλλά και των αιτούντων άσυλο, **πριν από** την τυχόν αναγνώρισή τους και την εν γένει διαχείρισή τους από το ελληνικό κράτος και όχι στον εγκλωβισμό τους στα σημεία εισόδου, τις απονομιμοποιήσεις και τις μεθοδεύσεις της κυβέρνησης.

Δεδομένου ότι παραμένουν ζητούμενα

- η απαρέγκλιτη τήρηση των ευρωπαϊκών και διεθνών κανόνων
- η ίση μεταχείριση των δικαιούχων διεθνούς προστασίας με τους Έλληνες πολίτες υπό όρους αναλογικής ισότητας
- η εξειδίκευση της Εθνικής Στρατηγικής για την κοινωνική ένταξη αιτούντων άσυλο και δικαιούχων διεθνούς προστασίας και η κάλυψη όλων των βασικών ελλειμμάτων που αυτή παρουσιάζει. Κομβικής σημασίας ζήτημα είναι η ουσιαστική εναρμόνιση της στρατηγικής με την κεντρική πολιτική για την αντιμετώπιση των προσφυγικών ροών σε ζητήματα που βρίσκονται σε

προφανή αντίθεση, όπως πρωτίστως ο περιορισμός της ελευθερίας και η μακρόχρονη παραμονή στα σημεία εισόδου.

Ερωτάσθε κύριοι Υπουργοί, στο πλαίσιο των αρμοδιοτήτων σας

1. Ποια είναι τα ακριβή κριτήρια προηγούμενης μόνιμης και νόμιμης διαμονής στη χώρα για Έλληνες πολίτες και δικαιούχους διεθνούς προστασίας ανά κατηγορία προνοιακού επιδόματος και πώς ακριβώς ορίζεται η μονιμότητα και η νομιμότητα της παραμονής των εν λόγω δικαιούχων;
2. Ποιός είναι ο ακριβής αριθμός των δικαιούχων διεθνούς προστασίας σήμερα και πόσοι εξ αυτών πληρούν το κριτήριο της 5ετούς νόμιμης και μόνιμης διαμονής στη χώρα;
3. Ποιος ο αριθμός των εκκρεμών σήμερα αιτημάτων δικαιούχων διεθνούς προστασίας για τα προβλεπόμενα προνοιακά επιδόματα ανά κατηγορία επιδόματος;
4. Ποιος ο αριθμός των δικαιούχων διεθνούς προστασίας που λαμβάνει σήμερα προνοιακά επιδόματα ανά κατηγορία επιδόματος και πόσοι εξ αυτών απέκτησαν το σχετικό δικαίωμα το 2022;
5. Σκοπεύετε να τροποποιήσετε, άλλως να αποσαφηνίσετε, τις διατάξεις για το επίδομα γέννησης για λόγους ίσης μεταχείρισης των δικαιούχων διεθνούς προστασίας με τους Έλληνες πολίτες; Επίσης, σκοπεύετε να επανεξετάσετε την προϋπόθεση της προηγούμενης 12ετούς νόμιμης διαμονής στη χώρα των πολιτών τρίτων χωρών;
6. Με δεδομένο το κατά τεκμήριο έλλειμμα πληροφόρησης των δικαιούχων διεθνούς προστασίας και τις εγγενείς δυσκολίες ενημέρωσης και πλήρους κατανόησης των δικαιωμάτων τους, με ποιόν ακριβώς τρόπο διασφαλίζεται η ενημέρωσή τους για τη δυνατότητα υποβολής αιτήσεων για τα σχετικά επιδόματα σε γλώσσα που κατανοούν; Στο ίδιο πλαίσιο, έχουν πραγματοποιηθεί επιμορφωτικά σεμινάρια στους υπαλλήλους των σχετικών υπηρεσιών προκειμένου να μπορούν να αντεπεξέλθουν αποτελεσματικά στις συναλλαγές τους με τους δικαιούχους διεθνούς προστασίας;
7. Πότε σκοπεύετε να προβείτε στην εξειδίκευση της Εθνικής Στρατηγικής για την κοινωνική ένταξη αιτούντων άσυλο και δικαιούχων διεθνούς προστασίας και στον σχεδιασμό αντίστοιχων δράσεων με βάση, ενδεικτικά: συγκεκριμένο χρονοδιάγραμμα, φορείς υλοποίησης, πηγές χρηματοδότησης, συγκεκριμένο μοντέλο στέγασης στο πλαίσιο της κοινωνικής κατοικίας, χαρτογράφηση προσόντων για την ενίσχυση των ευκαιριών απασχόληση και άλλα;
8. Για τους σκοπούς που αναφέρθηκαν στο προηγούμενο ερώτημα έχετε προβεί σε κάποια προεργασία και συντονισμό με συναρμόδια υπουργεία,

φορείς, τοπική αυτοδιοίκηση, κοινωνικούς και οικονομικούς εταίρους, εργοδότες, ΜΚΟ και κοινότητες μεταναστών και προσφύγων;

9. Προτίθεστε να προβείτε σε τροποποίηση των διατάξεων που αφορούν την κράτηση των αιτούντων άσυλο και τον περιορισμό της ελευθερίας τους με στόχο την ενεργοποίηση μέτρων εναλλακτικών της κράτησης και του περιορισμού της ελευθερίας υιοθετώντας ένα μοντέλο ημιαυτόνομης διαβίωσης, το οποίο έχει εξ ορισμού ενταξιακό σκοπό;

Οι ερωτώντες βουλευτές

Γιώργος Καμίνης

Γιώργος Μουλκιώτης